

מאמר קדישין

מה איש לר' על כל תגמולוהי עליו במה שהשפיע לי
ממובו וחסדו מברכה העליונה לפרש מעט ממקראי
קודש וממאמרי התלמוד הקדושים הנראים מוקשים ותמוהים
לכאורה. אמנם בעת שקפצה עלי הזקנה והחלשות.
ואין בי עוד כח להוסיף איזה חידושי תורה. לכן
נסכמתי ללקוט ולקבץ ממעט חידושי דברים הנצרכים
והנחוצים יותר לפי העת והזמן כדי לזכות את הרבים
בחידושי תורה הקרובים יותר לפשט ומתקבלים אל הלב
ומרוב חלישותי היה קשה לי לסדר על סדר הש"ס:

(מ"ר ריש אמור) וְהָיָה אֱלֹהִים אִמָּת לְמָה הוּא אִמָּת אִמָּר ר' אֲבִין
שְׁהוּא אֲלָקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. ולכאורה קשה
מאד הלשון למה הוא אמת. ולזאת נראה שכוונתם ז"ל למה דוקא הוא
לכדו יתברך שמו מתואר בלשון אמת והלא גם כל דיוקי הדורות
אוחזין מדת אמת וכמ"ס מדבר שקר תרחק. ויהי כמשיב שרק לו
לכדו ית"ש יאות להקרא בלשון אמת לאמתו. כי גדר אמת הונח על
דבר הנצחי (ועל דרך דברך אמת וקיים לעד) וזה אינו שייך רק
בהקב"ה שהוא ויכולתו נצחיים לאפיקי האדם כתיב בו (תהלים קמ"ו)
תָּלֵא רוּחוֹ וַגּוֹי. ולכן תפול עליו לשון כוזב וכמה שכתוב (תהלים קט"ו)
כָּל אִדָּם כּוֹזֵב. וזה אמרם ז"ל (למה הוא אמת) ר"ל למה הוא לכדו
מתואר בלשון אמת. ומשיב מפני (שהוא אלהים חיים) ר"ל שהוא נצחי
וגם (ומלך עולם) ר"ל שיכולתו ומלכותו ג"כ נצחי. וזהו מה שכתוב
(ראש דברך אמת ולעולם כל משפט נדקך). כלומר
שכלך נרמו בר"ת של ראש דברי ה' בשני תורותיו כתיבת אמת
להודיענו שהתורה כוללת כל נדרי אמת מכל נד. גם בנצחיותה כי
(לעולם כל משפטי נדקך) ולא תשתנה ולכך נוסח ברכתה (אשר נתן
לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכינו). כי ה' אלהים אמת ותורתו
אמת. כמ"ס ראש דברך אמת. ר"ל ר"ת של דברך שהמה התורה
שכתב ותורה שבע"פ. שהם התורה. והמשנה. והתלמוד. הם
אנכי. מאימתי. תנא. עולה תיבת אמת. הכר נא למי החותמת.

ממני חיים יצחק אהרן מ"מ דוואלקאמיר

בעהמ"ח עיני יצחק, בית אהרן ועוד

פעה"ק ירושלם תובב"א

בשנת אתה סתר לי לפ"ק

מאמר חדישין

פרק א' (ברכות ה') ר' אלעזר חלש עאל לגבי ר' יוחנן חזי דהוה קא גני בבית אפל גלייה לדרעי' ונפל נהורא חזי דהוי קא בכי ר"א א"ל אמאי קא בבית וכו' א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא קא בבינא א"ל ע"ד ודאי קא בבית ובכו הרווייהו אדהכי והכי א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שבחן א"ל הב לי ירך יהיב לי ידו ואוקמי. פירש"י על דא ודאי קא בכית על זאת יש לך ודאי לבכות:

וכתב המהרש"א ז"ל להאי שופרא דבלי וכו' הגם שהפליג צפ' הפועלים דר' יוחנן ור"א שצכו בשביל שופרא לחודיה. ואפשר שגלטערו על זכרון חורבן ירושלים כדאמרינן שם א"ר יוחנן אגא אישתיירי משיפורי ירושלים נמלא כשימות בלה השופרא מכל בני ירושלים בעפרא מיהו בזהיא דגדרים דר"ע רק ושחק ובכי על שופרא דאשת טורטפוס אי אפשר לפרש כן עכ"ל. והנה מבואר מכאן שהמהרש"א ז"ל למד פירוש המאמר כפי הנראה מפשוטו שר"י שגילה ר"י זרועו נחחדש אור חדש בביתו של ר"א מפני יפיו. וקשה מאחר שהיה ר"א בבית אפל ומשך לגמרי. איך ע"י שגילה ר' יוחנן זרועו נפל נהורא שהגם שהי' צסרו מבהיק ביותר לא יועיל שיאיר מעלמו במקום חשך לגמרי. עוד קשה על מ"ש ר"א להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינה איך הניח לער דגופו שהוא כעת חולה גדול ומסוכן מלהלטער על עלמו רק בכה על ר"י המבקר שחא ברי אולם רק על שעתיד למות. עוד קשה הלא בודאי קלסחר פנים של ר"י הי' מאיר יותר מזרועו והי' ראוי שיאיר בחדר מיד כשנכנס בו. גם למה לא התנדבו לו אור הגר שיאיר לו גם אחר שילך משם. גם למה בכה על יפיו ולא בכה על רוב לדקתו ותורתו ועל גוף קדוש כמוהו שסופו לעפר. וביותר תמוה על חשבת ר"י במ"ש. על דא ודאי קא בכית משמע שהורה לדברי ר"א שיש להלטער יותר על ר"י שהוא ברי מלהלטער על ר"א המסוכן כעת:

ומה שנראה לי בזה שר"א ברוב עניונו לא החשיב עלמו לכלום. ומחד א"ע שחטא והעוה ואותן יסורין באו על עונותיו. ולכך לא הרהיב עוז לבקש רחמים על עלמו כי נחביים בחטאיו וכ"ש שלא החשב עלמו ללדיק גמור ושיסורין הללו באו רק להוסיף שכרו. ושיש בידו לסלק לגמרי וזהו מ"ש (חזא דהוה קא גני בבית אפל). הוא רמו ומשל שהכיר צו שנפשו של ר"א שקוע בגוף אפל ושפל בדעתו מאד. ולשון בית רומז על הגוף שהוא מדור של הנפש ע"ד שיסד הפייטן (ביוצר פ' פרה) המת בבית אינו מטמא ולא ממנו אותו מטמא ובברכות (ד' מ"ד) אוי לבית שהלפת עוברת בחיכו ופרש"י ביה כרס וכו' עכ"ל ורלא ר' יוחנן להודיע לר"א איך שבאמת כמו גדול בחורה וביראה ושהוא באמת לדיק גמור.

מאמר קדישין ב

(גלייה לררעי' ונפל נהורא) ר"ל ר' גילה את ר"א גודל כח הזרוע
 שיש לר"א שזירר לו איך שהוא באמת חסיד גדול וזרעו משלה לו בתורה
 ובחסידות למאד. והוא ע"ד מאמר חז"ל על ר"א הגדול (סנהדרין ס"ח)
 אוי לכס שתי זרועותי שהן כשני ספרי תורות הנגללים. וכן (סוטה מ"ט)
 כשמת ר"ע בטלו זרועי תורה ונסתתמו מעינות החכמה עד שקיבל ר"א
 דבריו של ר"י והכיר כחו בעלמו. (ונפל נהורא) מיד האירו ולהבו פניו
 של ר"א ע"י שהכיר בעלמו שהוא באמת לדיק גמור (חזי' דהוה קא בכי)
 ותמה ר"י ע"ז אחר שהאיר לו מאפילתו וחזקו חזר להטער ולבכות ולכך
 שאלו (אמאי קא בכית). אי משום תורה וכו' ופרש"י שלא למדה הרבה
 כרלונך עכ"ל והשיב ר"א (להאי שופרא דכלי וכו'). פי' כעת שנחברר לי
 שבאמת אני לדיק גמור וגופי קדוש לכך אני מלטער יותר על מיחתי.
 ואמר לשון (האי שופרא) פי' גופי הקדוש שהוא משופר ומיופה בקדושה
 ובטהרה ופה מפיק מרגליות (דכלי בעפרא) איך ילחך עפר ח"ו. כי
 מטתה איני רולה לקבל עלי לער מיחה (א"ל על דא ודאי קא בכית) פי'
 שדקת בזה שבאמת ראוי לבכות על העדר לדיק כמון. ובאמת זה הי'
 עיקר טעמו של ר"י בזה שגילה לר"א שהוא לדיק גמור. כדי שיתן
 אח"כ לו רשות להתפלל בעדו שיתלקו היסורים ממנו לגמרי מאחר
 שלא באו רק להוסיף שכרו וזה מ"ש (אדהכי והכי א"ל חביבין עליך
 יסוריך). וכוה רמו לו שגם בידו לסלקם אם אינם חביבים עליו והשיבו
 לא הן ולא שכן כמבואר פי' לעיל ואז ביקש ממנו רשות והתפלל בעדו:
 פרק ב' (מכות פ"ב) דר"ש ר' שמלאי תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני וכו'
 בא דוד ב' בא ישעי' ב' בא מיכה ב' ער בא
 חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. והנה המאמר
 כפשוטו הוא מבהיל הרוואה שהרי מקרא מלא הוא (דברים ד') לא תוסיפו
 על הדבר וכו' ולא תגרעו ממנו ואיך העמיד דוד ע"ה כל תרי"ג מצות
 על י"א בלבד וישעיה על ו' וכו' וכבר נדחקו בזה המפרשים ולענ"ד נראה
 אחר עומק העיון שיתבאר על פי מאחז"ל (סנהדרין ל"ט) מאי כי דבר
 ד' בזה זה האומר אין תורה מן השמים וכו' ואפילו אומר כל התורה
 כולה מן השמים חוץ מרקדוק זה מק"ו זה מג"ז זו זהו דבר ד' בזה.
 ולפי"ז נראה שיתכן שבדורו של דוד עה"ש הי' הדור פרוץ באותן י"א
 דברים שהזכיר עד שגם כפרו בהם שאינם דבר ד' וכפי שיתבאר לפנינו
 בסמוך ולכך היה דוד מזהיר תמיד לאנשי דורו ואומר להם דעו אחי
 ועמי שאם ח"ו אינכם מודים גם באותן י"א דברים הללו. אזי דעו שאין
 לכם שום חלק בתורה כולה ועליכם נאמר כי דבר ד' בזה הכרת חכרת
 הנפש ההיא ודרשו חז"ל הכרת בעוה"ו חכרת בעוה"ב. וזה מ"ש (בא

מאמר קדישין

דוד והעמידן) ר"ל שהעמיד כל תרי"ג מלות שבחורה שכולם תלויים ועומדין
 (על י"א) מלות הללו שזילזלו בהם שאם חולזלו באלו חין לכס שום שכל
 בכל המלות שחקיימו וזלזלם שהרי גם הכופר באחת מהנה עליו נאמר
 כי דבר ד' בזה וכו' וכן יתפרש בכל הני דחשיב ישעי' מיכה חבקוק
 שכל דוד לפי מה שגפרלו באיזה מלות היו גדולי הדורות שבהם מזהירים
 אותם שאם לא יודו בכולם ר"ל גם באותם שזילזלו המה ככופרים בכל
 החורה כולה והנה קלח ראה יש לביאורינו מהנמנה כאן ראשון ואחרון
 היינו מאדונינו דוד עה"ש וחבקוק עה"ש ראיחא (בתנחומא מובא בילקוט
 מלכים רי"ג) שנו רבותינו דודו של אחאב כולם עע"ז היו וע"י שלא
 היו בהם דלטורין היו יולאים למלחמה וגולחים אבל דודו של דוד אפילו
 חקוקה עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעים לדרוש במ"ס פנים טהור
 וכו' ואחר כל השבח הזה היו יולאים למלחמה וגופלים לפי שהיה בהם
 דלטורין והוא שדוד אומר (תהלים נ"ז) נפשי בחוך לבאים אלו אבנר
 ועמשא שהיו לבאים בחורה לזהטים אלו דואג ואחיתופל שהיו להטים
 אחר לשה"ר אמר דוד רומה על השמים אלהים סלק שכינתך מביניהם
 ע"כ. מבואר מזה שחקלקלו אנשי דודו של דוד ע"י גדוליהם כמו דואג
 ואחיתופל שזילזלו במלות הללו בלשה"ר ורליחה וכו' וכמחז"ל שאמר הקב"ה
 לדואג כשחגיע לפרשת רולחים ולשה"ר מה אחת דורש בהם וכמחז"ל
 כל פירלה שאינה מן הגדולים אינה פירלה. וכשחעיין בכל י"א דברים
 שמנה דוד שם המה נכללים במה שגפרלו ע"י דואג. ומאחר שאמרו
 רז"ל אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מלות ולכך
 הי' דוד ע"ה מוכיחן שיסחדלו מעתה להטיב מעשיהם באלו י"א דברים.
 בתכלית הטוב כלדיקים גמורים דוגמת אברהם אבינו ע"ה. וכגון מלכי
 דקד וכדומה. כדי שיבואו החבילות של מעשיהם הלדק וחכפר על החבילות
 עבירות שלמדו מדואג וחביריו ובודאי כך קבלו רבותינו ז"ל שאלו כלדיקים
 שזכרו כאן המה היו מהרים יותר במלות הללו. ולכך נזכרו כאן ביחוד לסימן
 וכן תתפרש בכל הני הנביאי' הנזכרין כאן ישעי' עמוס וכו'. והנה כמו כן יש
 לפרש בחבקוק כי מהילוך הכתובים משמע שהוא רומז על דורות האחרונים
 שיהיה סמוך לגאולה וכמ"ס (חבקוק ב') כי עוד חזון למועד ויפיה לקץ
 ולא יכוב אם יתמהמה חכה לו וכו' עד ולדיק באמונתו יחיה. ולענ"ד
 שבלשון אמונה נכלל גם מדת האמת כי אמת ואמונה אחים הם. ולפ"ז
 ניבא שבדורות האחרונים יהיה עיקר הפירלה בדברים הנזכרים באמונתו
 ית"ש יש מי שיכפור בקבלה ויש בשדים וכו' וגם ימלאו לרוב שהיו
 שלמים באמונה אבל יהיו פגומים במדת החניפה והלביעות ולכך אמר
 (ולדיק באמונתו יחי') ר"ל שמי שהי' לדיק וכשר ושלם באמונתו ובמדת

אמיתיות שלו והיינו שיהיה מאמין אמיתי בכל מאמרי רז"ל מבלי שום פיקפוק וגם שיהיה נזהר ממדת הלביעות ויהיה תוכו כבדו. אז הוא יחזיר בשם לדיק והוא יהיה מהזוכים לחיי עוה"ז ועוה"ב. שמאחר שעיקר הפירלה הוא בזה והוא יהי' נזהר בהם הוא יהי' ראוי לשכר שלם :

ובן מלינו שנשפשו דור החורבן (ירמיה י"א) ויאמר ה' אלי נמלא קשר באלים יהודה וביושבי ירושלם שבו על עוונות אבותם הראשונים אשר מיאנו לשמוע את דברי והמה הלכו אחרי אלקים אחרים לעבדם וכו' ע"כ. והנה לשון שבו על עונם וכו' אינו מובן כי היכן מלינו רמז בקרא שפסקו מלחטא איזה זמן שיוצק לומר שכעת שבו לחזור לסודם הראשונים. עוד קשה מאחר שכחוב וילכו אחרי א"ל למה הולך לומר שמיאנו לשמוע את דבריו מאחר שנעשו כופרים גמורים. גם מ"ש והמה הלכו אחרי א"ל הלשון [והמה] מחוסר הבנה שהרי עמהם הוא מדבר והי' די שיאמר והלכו אחרי א"ל. וגראה לבאר ע"פ דוגמא לאחד שהי' לו שני בנים סוררים אך היו שונים ומשונים ברשעתם זה מזה. האחד הי' מודה לאביו שהוא אביו באמת. רק שלא רצה לכבדו. ואדרבה שהי' דרכו להכעיסו חמיד על פניו ברבים. והבן השני הי' דרכו לנהג בו חמיד כבוד גדול ולמלאות רצונו כבן חביב. אמנם כ"ז לא עשה רק כדי ללאת ידי הבריות על שהחזיקו אותו לאביו. אך כלבו הי' מכחיש בו שאינו אביו כלל וברוב הימים נחגלה דעתי ומחשבתו לבריות ושאלו את אביהם איזה משניהם אתה מחבב יותר מחבירו. והשיב להם אביהם דעו נאמנה שבני המורה לי שאני אביו באמת אני מחבבו יותר מחבירו. הגם שדרכו להכעיסני כי מאחר שהוא מחזיק אותי לאב כל ספק שהוא מכיר בפלמו שהוא עושה בזה כמה שמכעיסני רשעה גדולה ולכך אקוה שיתחרט לימים הבאים. וגם אינו חסוד אללי שישליך סה"מ ח"ו במאכלי. וכמחז"ל (ברכות ז') סתם ברא דרחים על אבא. אך בני השני מאחר שהחלט כלבו שאינני אביו וכל מה שמכבדני הוא רק לפנים. הוא נחמד אללי פן יטיל סם בלחמי בסתר כדי להפטר ממני. ובן ממש נדמו דור החורבן נגד אבותם ר"ל לאותו דור שקדמו להם. שאבותיהם היו לדיקים באמונתם בכל לבם בשלימות והיו שומרי מצות באמת רק שהיו עוברים לפעמים באיזה חטא מפני פיתוי הילכה"ר והתאווה. או לפעמים היו מזלזלים באיזה חומרא מדקדוקי מצות מאד העללות וכדומה. והנה צניהם שהם היו דור החורבן דור תהפוכות המה שהיו מתראים בגלוי כלדיקים ומדקדקים במצות מאד. אך בסתר לבם היו עיקרי האמונה רפויה בידם. ומה שהיו גוראים לבריות כלדיקים

מאמר קדישיו

כלדיקים הי' רק כדי להטעות לחמימי דרך שיהיו נמשכים אחרי דעתם וזה מ"ס [נמצא קשר בליש יהודה וכו']. ומפרש מהו הקשר [שבו על עונות אבותם]. ר"ל שעשי חסובה ותקנו את כל עונות אבותיהם. וחזר לפרש כמה קלקלו אבותם [אשר מילנו לשמוע את דבריו]. שהיו לפעמים ממאנים מלשמוע דברי ה' מלד פיתוי הילזה"ר. או מפני העללות ועל כל זה שבו ותקנו בניהם שהם היו גראים בגלוי כמקיימים המלות עם כל דקדוקיהם אך [והמה] ר"ל ובניהם. בסתר לבס [הלכו אחרי חלקים אחרים]. וכל מעשיהם הגראים טובים והגונים הוא רק להמשיך הבריות אחרי דעותיהם הנשחתה כמסיתים ומדיחים. והם יוחר גרועים מאבותיהם הרבה :

פרק ג' (עירובין פ"א) א"ר אחא גלוי וידוע וכו'. מפני שלא עמדו חביריו לסוף דעתו שהי' אומר על טמא טהור ומראה לו פנים ועל טהור וכו'. והוא תמוה מאד למה באמת הי' דרכו להראות פנים לאופן שאינו להלכה כלל. גם לשון לא עמדו חביריו על סוף דעתו אינו מובן שהיה די שיאמר לא עמדו חביריו על דעתו בלבד. ולכן נראה בזה שר"מ הי' מתנהג כדרך שאנו רואים כל גאולי קמאי ובתראי בסדר תשובתם להשאלים מהם איזה דין שדרכם הוא שאם הם רואים להחיר אז יתחילו בתשובתם בכמה סברות שנוטים לאיסור ומתחילין בלשון כזה. הגם שלכאורא היה נראה לפסוק לאיסור ומטעם כך וכך וכו' אמנם באמת אחר עומק העיון ראינו שאינו כן עד שהוא מסיק להחיר. והטעם לזה הוא פשוט שמתחילה לריך המשיב להראות להשואל שלא נעלם ממנו כל חלקי הסותר. ועכ"ז הוא פוסק באופן אחר בטעמי ונימוקי המבואר בסוף דבריו וכדי שלא ילערך השואל להשיב על דבריו ע"י אותם חלקי הסותר כי ידמה השואל שהיו סברות הללו נעלמים מהמשיב. והי' לריך המשיב לחזור חלילה. וזאת ידוע שדרך הראשון שהוא רק לכאורא הוא יותר נקל מדרך השני הנאמר למסקנא להלכה שהרי דרך השני הוא אחר עומק העיון. וכך הי' ר"מ עושה תמיד. (שהי' אומר על טמא טהור) ר"ל על דבר שהי' מוסכם אללו שהוא טמא הי' מראה פנים תחילה בפילפולים גדולים הנוטים לטהר. כדי להראותם שלא נעלם ממנו טעמים המראים לטהר. אך תיכף אח"כ הי' סותר בעלמו את כל הראיות שהביא לטהר מתחלה. כדי להעמידם בסברות אמיתיות שהוא טמא. אמנם לחכמי דורו לא הי' מתקבל רק סברותיו הראשונים ממה שהי' מטהר לכאורה. כי הבינו סברותיו בטוב ונתקבל להם. אבל אותן הסברות שהביא אח"כ למסקנא שהי' מטמא. אחר שחקר וסתר סברת הראשונות שזה הוא אחר עומק עיונו וגמר הסכמתו להלכה. זאת לא הבינו תכלית

בוונתו בזה מפני עומק המושג. לכך לא נתקבל להם הסכמת הלכה שלו וזה רמזו במ"ש (שלא עמדו חביריו על סוף דעתו) ר"ל שלא הבינו גמר דעתו שאמר להלכה. שזה הי' אחר עומק עיונו. אבל ראשית דעתו שאמר דרך לכאורה זאת הבינו ונתקבל להם:

פ"ד (ע"ז פ"א) א"ר יהודה א"ר י"ב שעות היו היום. ג"ש ראשונות וכו'. לכאורה לא נתברר מהיכן למד רב לחלק השעות לכל האמור. אם מקראי או מקבלה. או מסברא. וגראה לי שמה למד. דאיתא (סוטה מ"ט) ואלא עלמא אחאי קאי אקדושא דסידרא. פירש"י סדר קדושה שלא תיקנוהו אלא שיהיו כל ישראל עוסקים בחורה בכל יום דבר מועט. שאומרים קריאתו ותרגומו והם כעוסקים בחורה. וכיון שנהג בכל ישראל בתלמידים וע"ה. ויש כאן שנים. ת"ת וקדושת ה' חביב הוא עכ"ל. ואיתא (במנחות ז"ט) אמר רשב"י אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים מצוה לא ימוש. למדנו מזה שבזמן ק"ש יולאין כל ישראל בק"ש עלמה גם ידי חובתן בת"ת אם נאנסו מללמוד אח"כ. וירענו שזמן ק"ש הוא עד רביע היום והיינו אחר גמר ג' שעות ראשונות. ומלינו בכמה מקומות בש"ס שבאיתו דבר תורה שישראל עוסקים בעוה"ז גם הקב"ה עוסק עמהם באותו ענין. וכמ"ש (תמיד ל"ב) כל העוסק בחורה בלילה שכינה כנגדו (ובגמ' ו') אשכחי ר"א לאליהו. א"ל מאי אמר קוב"ה א"ל יונתן בני כך ה"א וכו' וא"כ מאחר שג"ש ראשונות כל ישראל עוסקים בק"ש שהיא ת"ת דרבים. ומזה למד רב שגם הקב"ה יושב אז ועוסק בחורה עמהם. (שניות יושב ודן וכו'). דאיתא (שבת י') עד אימתי יושבין בדין עד זמן סעודה שהיא שעה ששית זמן סעודה ת"ת. ע"ש. נמצא זמן כל דיני ישראל היושבין לדין. הוא מסוף שעה שלישית. שהוא גמר זמן ק"ש ותפלה עד סוף שעה ששית. ולכך אמר שגם (הקב"ה יושב ודן אז לכל העולם). וכמ"ש בזה"ק דאשתוררותא דלתתא מעורר לעילא. (שלישית יושב הקב"ה ודן את כל העולם כולו וכו'). ומטעם כי אז הוא זמן סעודה ת"ת בעה"ז ובסמוך יתבאר טעם יותר נכון בס"ד. (רביעיית יושב ומשחק עם לויתן) והוא תמוה מאוד. עוד קשה דאיתא במדרש (ב"ר פ' ס"ח) ששאלה מערונותא לריב"ז כששה ימים ברא הקב"ה את העולם כולו א"כ מה עושה מאז ועד עתה והשיב לה שהקב"ה יושב ומזווג זיווגים ע"כ. וא"כ תמוה על רב למה לא קבע לזה שום שעה מן היום. וגראה שבאמת עת המוכן להקב"ה לזווג זיווגים הוא ברביעיית. והוא מ"ש (יושב ושחק עם לויתן) ולויתן הוא לשון חיבור וזיווג וכמ"ש (מלכים א') (כמער איש ולויתו. דאיתא בריש סוטה ארבעים יום קודם ילדת

מאמר קדישין

הולד ב"ק יולאח ואומרת בת פלוני לפלוני. וידענו שטיקר גמר שמחח האדם בצניו הוא בעת שזוכה להשיא ולזוגס. אמנס הקב"ה שהוא כול יכול. לכך מיד כשיגזור בת פלוני לפלוני יס חיקף לפניו שמחח חתן וכלה וזמן נישואי בניו גם קידס ילירחס כי מי ימחה ויעכב בידו מלגמור מחשבתו וגזירתו. וזהו מ"ש (רביעית הקב"ה יושב ומשחק). ר"ל שמחח מנשואיו (עס לויחן) ר"ל עס זיווגו ומיבור שלו. וזה מ"ש בסיטה ב"ק יולאח בת פלוני לפלוני שדה פלונית וכו'. והוא כמחז"ל לעולם יבנה בית ויטע כרם ואח"כ כך ישא אשה. ולכך כשנזכרס לו זיווגו נזכרס לו ג"כ פרנסתו שדהו וכרמו. והוא מ"ש כאן (ג' יושב חון וכו') ר"ל נזכרין בית פלוני לפלוני שדה וכרם פלוני לפלוני כדי לקבוע פרנסת הולד קידס גזירת נשואיו (ד' יושב ומשחק וכו') שגזירת הפרנסה הוא קודמת לגזירת זיווגין. (בעת זכייתו למזל בפרנס ירושלמי האזינו ע"פ הלור חמים פסולו ח"ל חלה שטין עסיק באורייתא. ות"ש עסיק צדינא. ות"ש עסק מפרנס עלמא. ות"ש מזוג גבר לאיתחא ע"כ ושמחתי מאד שזכיתי בזה לכון לאמיתא של חורה שזה היה ג"כ כוונת ר"י דכיון בלשונו משחק עס לויחן. והדברים מאירים בס"ד) :

פרק ה' (סנהדרין) וירמסוהו העם בשער וימות מאי בשער על עסקי שער. נראה לפרש מלח שער שהוא קביעות המקח כמחז"ל (ב"מ ע"ב) ילא השער פוסקין והוא מ"ש (מ"ב ז') והמלך הפקיד את השליש וכו' על השער ר"ל שהפקידו שהוא יקבע המקח של תביאה ביוקר כדי להכחיש דברי הנביא אמנס כשהרגישו העם שהמקח רחוי להיות בזול כפי יעוד הנביא והשליש עכב בזה ולכך רמסוהו וזה מ"ש (וירמסוהו העם בשער על עסקי שער) על שקבע השער ביוקר :

פדק' (מגילה פ"א) תנא בא גבריאלי ועשה לה זוג. נראה מה שגשלח לזה דוקא גבריאלי הוא שלכאורה נראה ממנה שעשתה כמעשה לטועה מה שלא רלחה לבוא ערומה בפני כל. אך גבריאלי המלאך שהוא הממינה על החלומות. ואמרו חז"ל (ברכות פ"ט) שהחלומות המה מהרהורי הלב. ולכך הוא יודע ומכיר גם מחשבות שכלב. ולכך ידע ג"כ שהיא לפריעותא כוונה. ולכך עמד (ועשה לה זוג) והשלמת הביאור עיין (שבת י"ב) במ"ש לעולם אל יבקש אדם רחמים בלשון ארמי. ובפי' דברי התוס' סס. ועיין (סנהדרין י"ט) במ"ש יבוא בעל המחשבות ויפרע מכס תנא בא גבריאלי וחבטן בקרקע :

עוד יס לבאר דלכאורה ה' לו לומר בא גבריאלי והפריח בה לרעת וכדומה ומהו לשון זוג. גם מהיכן זכחה שיבוא גבריאלי אללה. ולזה נראה דהנה איתא (בסנהדרין ל"ו) הני ד' פסיעות מאי היא דכתיב

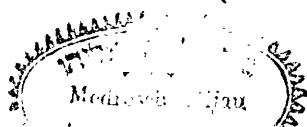
צעת ההיא שלח מרודך בלאדון וכו' עד כתוב לו שלמא למלכא חזקיהו.
 שלום לקרתא דירושלם. שלום לאלהא רבא. נ"נ ספרא דבלאדון הוה
 וכו'. כי אהא אמר להו היכי כתביתו וכו'. עד רהיט בתריה כדריס ד'
 פסיעות אהא גבריאלי ואוקמי'. א"ר יוחנן אלמלא לא בא גבריאלי והעמידו
 לא היה תקנה לשונאי ישראל. ויש להחזיק ממה למר ר' יוחנן שבשביל
 עוד פסיעה אחת ח"ו לא היה שום תקנה וכו'. וגראה ליישב במה
 דאיתא (בפסיקתא מובא בילקוט מלכים ב' כ' סי' רמ"ד) מרודך
 בלאדון היה למוד לאכול בששה שעות וכו'. עד אמר להם נ"נ היכי כתביתו
 וכו' רהיט בתרי' כד רהיט ג' פסיעות. אהא גבריאלי ואוקמי' אמר
 הקב"ה אחת פסעת ג' פסיעות בשביל כבודי. חייך שאני מעמיד ממך
 שלשה מלכים שליטין מסוף העולם ועד סופו. ואלו הן. נ"נ. אויל מרודך.
 בלשאר וכו'. א"ר יוחנן אלמלא לא בא מלאך וקרביו. לא היה תקנה
 לשונאיהם של ישראל ע"כ. וגראה הכוונה שאם היה נ"נ פוסע גם פסיעה
 ד' ואז היה זוכה שגם דור רביעי שלו תשליט ג"כ בעולם והנה הדור
 רביעי שלו נתקיים בושתי. בחו של בלשאר. ואם היתה מתקיימה במלכותה
 והיה מתחבר עמה גם המן בעלה אחת להשמיד להרוג וכו' ואחשורוש
 עלמו העידו עליו רז"ל (מגילה י"ג) שהוא היה שונא יותר מהמן ואז
 ח"ו לא היתה שום תקנה וכו'. אבל עתה שלא פסע נ"נ רק ג' פסיעות.
 ע"י שעיכבו גבריאלי וע"י נפסקה מלכותו בזר שלישי שלו שהוא בלשאר.
 ונהרגה ושתי בתחילת מלכותה קודם שנתגדל המן ימ"ש. ונכנסה אסתר
 עה"ש תחתיה שממנה נלמחה ההללה. אך עדיין יש לדקדק במה שבגמרא
 הגי' ד' פסיעות ובפסיקתא ג' פסיעות. וגראה שאלו ואלו דברי אלהים
 חיים הם. שבאמת לא פסע בפועל רק ג' פסיעות בעלמו. ואז היה
 זועק בקולו להשליט שיחזור וכשהתחיל לפסוע פסיעה רביעית אז הרגיש
 השליט וחזר והלך לקראתו. והוא רמוז במה שסיימו בפסיקתא בלשון
 (אלמלא לא בא מלאך וקרביו) ר"ל שקירב את השליט אליו. כדי שלא
 ילטרך לפסוע עוד פסיעה רביעית. וגמלא שהיה רק ראוי לפסוע פסיעה
 רביעית. ולכך זכרה ושתי מעט למלוכה מתחילתה. אך ע"י שבאמת
 עדיין לא פסע פסיעה רביעית. ולכך לא האריכה ימים במלכותה ונהרגה
 קודם שנתגדל המן. ובזה זכו ישראל להללה וגאולה. ולפי זאת נראה
 לפרש (בא גבריאלי ועשה לה זנב) לא שבא לושתי ענמה ועשה לה זנב
 ממש רק רומז במה שבא גבריאלי לזקנה נ"נ. והעמידו לסיף ג' פסיעות.
 כח' שלא יפסע עוד. ובזה (עשה לה זנב). שעשה לה קץ והפסק ממלכותה
 ונהרגה. ולשון זנב פירושו קץ וסיף ועדה"כ (יהושע י') וזנבתם אותם.
 וכדי לבזותה כתבו בלשון הזה :

מאמר קרישין

פרק ו' (שנת פ"ו) **אמר** רשב"ג (בגין ששצוה לחשוב תקופות ומזלות . שנאמר וכו' . איזו היא חכמה ובינה שהיא וכו' .

וקשה למה בזה בלבד נחשבו חכמים כ"כ לעיני העמים . וגראה במה שידוע שנחשבו תקופות ומזלות נחשבו חכמי העמים הקדמונים שכל אחד היה בונה במה לעלמו . ואחר כך בא רעבו וחקרו ומלא טעותו בלדו . והי' מיסד חשבון חדש באופן אחר . וכן הלכו בהם כמה דורות מבלי יסוד . וע"כ הי' נמלא להם כמה ימים בשנה לעתים רחוקים שהיו עולים מבלי חשבון ירחים כלל . כדי להשוות הילוך הלכנה להחמה בחשבון כמו שנמלא בספרי התוכנים שבמלרים היו מוסיפים ה' ימים על כל שנה בלי חודש רק לתוספת . ואחרי מאה שנה הוסיפו עוד יום אחד בשנה תוספת ופעם א' עשו בשנה ב' חדשים ארוכים מן ע"ט יום בין חודש (נאוועמבער ודעלעמבער) בלי קרוא להם שמות כי לשעתם היו . עוד כתבו שפ"א דלגו מנין י' ימים שלמים למלאות החסרון . ואחון האומות הקדמונים כשראו ושמעו חשבוניו בענין הזה שאינו משתבש עלינו מעולם היו תמהים מאוד והיו מחזיקים אותנו לעם נבון ע"י זה . והנה אגחנו ב"י מאמינים ויודעים שמשנה רעה"ש זכה לראות בחוש הראי' ממש כל תהלכות המאורות ברקיע . וכמחז"ל (מנחות כ"ט) ע"פ החודש הזה לכם שהראו הקב"ה הלכנה בחידושה וא"ל כזה ראה וקדש . ומשה רעה"ש הוריד לנו בירור הליכתו וחשבון ולפי זה יקרא משה רעה"ש בזה אללינו בתואר (חכם) ר"ל ראה בחוש וקיבל ומסר לנו . כי גדר חכם הוא המקבל השמועות כמות שהן ואין מחדש בה דבר . אמנם עובדי כוכבים הקדמונים שהיו חסירי אמונה שמשנה הי' במרום וראה בחוש . ועכ"ז ראו חשבוניו הלדק יאחרו את מרע"ה שהי' (נבון) וחרף ומחודד עד שהבין מדעתו החשבון הלו . והנה ר"ש כשראה במקרא שכתוב (כי היא חכמתכם ובינתכם וכו') והקשה לו הלא חכמה אינו בינה ובינה אינו חכמה וגם תרתי למה לי . ולכך פי' שקאי על דק חשבוניו בתקופות ומזלות ובה יתפרש המקרא (כי היא חכמתכם) . ר"ל שהחשבון התקופות יקרא אלליכם (חכמה) . מפני שקיבל מרע"ה מפי הגבורה וראה בחוש כזה ראה וקדש . רק (ובינתכם לעיני העמים) . שהעמים חסירי אמונה . יחשבו אותנו לנבונים . ומתוך בינה יחירה זכינו לחשבון המולדק הזה . ומזה מלא לפרש שקאי על חשבון התקופות . כי (אזיהו חכמה) . ר"ל אזיהו דבר שבאמת ראוי להקרא בתואר חכמה . (ובינה לעיני העמים) ואלל האומות יתואר בינה . (הוי אומר זה חשבון תקופות ומזלות) . מבני הרב המאור"ג מ' **זאב** כ"י :

פרק

מאמר קדישין

ו

פרק ח' (יומא פ"ד) א"ל בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו באונקלי וחגרו בצלצול וכו'. א"ל לאחיו הבהנים

ראו מה נדר וקיים זה לאהובתו וכו'. הנה קשה לי טובא היסכן שילווה שמעון הלדיק שימנו לחוננו בנו לכ"ג ועדיין לא למדו כלל דיני עבודה וכהונה. לכן נראה שבוודאי למדו כל סדר העבודה כראוי לכ"ג. אך מרוב קנאה שהי' לשמעי אחיו עליו רלה להטעותו וכך א"ל אחי הנך מתחיל כהיום להיות כ"ג ואני חושש עליך פן ירוס לבדך ותחגאה מזה ותועבת ה' כל גבה לב כתיב ע"כ אלמדך סדר העבודה והיינו שבתחילה תבטל מדת הגאולה לגמרי ותקנה לך מדת ההשתוות והיינו שהי' שווה לך הגנות והשבת. והמבחן שלך יהי' אם כבר יש לך מדת ההשתוות תהי' בזה המבחן שקודם שתלבש בגדי כ"ג באתו יום תחלבש תחילה בבגדי נשים וזנות שזוהי תהי' ללעג ולקלס ואם לא תרגיש בזה שום התפעלות אז תדע ברור שאתה ראוי להיות כ"ג. ובזה הטעה אותו ואח"כ כשהלבישו הוליך עליו קול ראו מה נדר וקיים זה לאהובתו וכו':

פרק ט' (יומא פ"ו) **ישא"ר** את ר"א פלוני מהו לעוה"ב א"ל לא שאלתוני אלא על פדוני. פירש"י על אדם אחד שאלוהו מעשיו. ויש פותרין על שלמה בן דוד שאלוהו עכ"ל. נראה שהשיב שמלשון שאלתכם נכלל תשובתכם מאחר שלא ערב לבצכם לפרש להדיא השם שלו על מי שתשאלו כזאת מסתמא הפיל הקב"ה לבצכם מורא מפניו מלד תורתו ויראתו ומזה מוכח שמסתמא הוא בן עוה"ב. וזה מ"ש (לא שאלתוני אלא על פלוני) ולא פירשתם להדיא שמו ומזה עלמו מוכח שהוא בן עוה"ב. וזהו (בנדה ט"ז) אלא כגון של בית פלוני שממששין מטותיהם בפני עצדיהם וכו' ואינהו מאי דרוש וכו' ר"ל ע"י שלא פירסמו שמם מוכח שאינם מכוונים להזיד בזה רק טועים ולכך פריך מאי דרשו כלומר במאי טעותיהו. (מהו להליל כשבה מן הארי) פירש"י ב"ש מיד דוד עכ"ל והשיב (לא שאלתוני אלא על הכשבה) כלומר שאלת חכם חלי תשובה מאחר שגזרקה צפיתם להמשיל ב"ש לכשבה ודוד להארי הנה תשובתכם בצדכם שכמו שאין ראוי להכניס עלמו בסכנת ארי בעד הכשבה כך אין להליל ב"ש מדוד. וכמאחז"ל (כתובות ט') כל היוצא למלחמות ב"ד גט כריתות כותב לאשתו. ומה שתיאר אותה בלשון (כשבה) היא ע"ד הכתוב (שמואל ב' י"ב) ולרש אין כל כ"א כשבה אחת קטנה. וכן לולא חרשהם בעגלתי. (מהו להליל רועה מן הארי) פירש"י אוריה מיד דוד עכ"ל (א"ל לא שאלתוני אלא על הרועה) ר"ל כשם שמלוא להליל הרועה מן הארי שלא יטרפנו כך מלוא להליל אוריה מדוד שזוהי חטא דוד וכדאיתא (שבת נ"ו) כד

מאמר קדישין

מעיינת צי' בדוד לא משכחת צו בר מדאורי' (ממזר מהו לירש א"ל מהו ליבס). נראה שהוא ע"ד המדרש כל המעביר נחלה מבניו עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם. ופירש ע"ז הגאון בעל הגידת ארז שכתב האר"ל שעל השגות יענש החוטא בעלמו והזדונות שלו המה נשארם על בניו ופירש בזה מ"ש (איכה ד') אבותינו חטאו ואינם ר"ל על השגות שנקראים חטאים ע"ז נסתלקו החוטאים בעלמם. (ואנחנו עונותיהם סבלנו) שעל המזיד הנקרא עון יחייבו הבנים לסבול עון אבותם אך כ"ז שמינה לבנו שירש אותו אבל אם הוא מעביר נחלה מבניו אז נשארים עונותיו ג"כ על עצמותיו ע"ש. ובה מבואר כאן ששאלו (ממזר מהו לירש) וע"ז השיבו אם הוא ראוי ליבס אותו והיינו שיש בכחו לתקן את נפשו ולסבול עונו אז הוא ראוי ליורשו (מהו לבוד את ביתו. א"ל מהו לסוד את קברו) נראה שהוא מבואר ע"ד הפסיקתא בפ' ותאמר ליון שאחר ת"צ הדין בזכרון ליון כמו מי שכבר קבר את מתו שמוחר בבשר ויון אך אסור לסוד את ביתו וכו'. וכדאיתא עוד (ב"ב ס') משחרב ביהמ"ק רבו פרושים בישראל ע"ש :

פרק י' (יומא פ"ה) **אחוריהם** אל היכל ד' ופניהם קדמה וכו'. מלמד שהיו מפריעים א"ע ומתריזין כלפי משה. המאמר הזה הוא פלא. איך מלאו לבס לעשות הדבר הזה. שחזן ממה שהוא חליפות יתירה הוא ג"כ נגד המושכל ונקיי הדעת. ואם רשעים היו לא כסילים היו. גם חמוה איך לא הרגום כל ישראל עבד זה והלא לא היו רק ככ"ה איש (יחזקאל ח'). ומה שנראה בזה שנאמר על דרך הליור במ"ש המליך אבדרשי (פרק י"ב) וז"ל לא שלכך נולדו לעבוד יאורים אובדים שהמה נכבדים מהם וגבוהים עליהם. חלילה ליוארם להכניע היקר לזולל ולא יחשב פועל חכם שיכין כלים משקלם עשרת אלפים וכו'. אבל בראש בחבונה לא ידע בלתי אשר דרך סיבובם ולכחם לעשות מלאכתן הוכן להם מן הטוב שער רחב ידים כיד אלהיהם הטובה וישבעו ויוחירו כדבר ה'. יוקח להם מיטב השפע ראשונה. לתתם ליושבים ראשונה במלכות וכל המלאכה נמצאה ונמסר השליכו ארלה ותכל ובני' תחי' בנות עכ"ל. מבואר מדבריו לדעתו שכל העוה"ז הוא מאוס בעיני היוצר ב"ה ולכך יחי' אותה ממוותרת הנשארים מהעליוני' וכבר הכו על קדקדו המקובלים שבאמת עוה"ז הוא עיקר חכלית הבריאה ונראה שדור החורבן אחז ג"כ הדיעה זו. וזה מ"ש (אחוריהם אל היכל ד' ופניהם קדמה מלמד שהיו מפריעין וכו'). ר"ל שחשבו שהמזון הטוב והמובחר ינתן לעליונים (לשמש) ולשאר המזלות. והפסולת המה יורדים כלפי מטה (אל היכל ד') להמשיכם משם להחיות כל יושבי הארץ

מאמר קדישין

ז

הארץ ומלוכה. כאלו ח"ו שביהמ"ק הוא חמלני לקבל הפסולת מן המזון המובחר שבעליונים להחיות בזה התחמונים. וכדי בזיון וקלקל שהרי באמת מזון דכולה זה לעליונים ולתחתונים וזה נחשב כאלו עשאוהו למחראות ח"ו נגד עליונים והבן. ואם שגיתי ה' ברחמיו יכפר לי: פרק י"א (כ"ב פ"ה) א"ר אבהו שאלו את שלמה ב"ד עד היכן כחה של צדקה. א"ל באו וראו מה פירש דוד אבי פור נתן לאביונים וכו'. לכאורה למה לא רלו לשאל מעלת הצדקה לדוד עלמיו. וגם תמוה למה הולך שלמה להחזירם בתשובתו לדוד אחיו והלא מלינו במשלי כמה פסוקים המגדלים מעלת הצדקה. ונראה לבאר ממ"ש חז"ל ע"פ (דה"א ח' כ"ח) אחה לא תבנה הבית וכו' דמים רבים שפכת. ודרשו חז"ל ע"י ששש שנים שהי' רעב בארץ לא רלה לבזוז אולרותיו שהי' מסגל על בנין ביהמ"ק נחשב לו זאת כאלו דמים רבים שפך מבואר בזה שהוא קילר במעלת הצדקה. ולכך לא רלו אנשי דורו לשאל ממנו מעלת הצדקה שהי' נחשב בעיניהם שמליו זו פחותה בעיניו. ולכך (שאלו את שלמה). אמנם הוא הבין שאביו דוד ע"ה נחשב בזה בעיניהם, על כן השיב להם שח"ו שיהי' נחשב בזה אדרבה (באו וראו מה פירש דוד אחי) ור"ל שגם דוד אחי הגדול מעלת הצדקה למאור שהרי אמר (פיזר נתן לאביונים) ר"ל שגם אם האדם אינו נותן צדקה ממה שחביב לו רק מה שנתפזר בביתו ואינו נחשב אליו. הנה גם צדקה פחותה כזו יש בכחה להעניק את האדם בשני עולמים והיינו (לדקתו עומדת לעד) שמפרי הצדקה יזכה לשכר בעוה"ז וגם (וקרני תרום בכבוד). ר"ל שהקרן של מליו זו תהי' גנוז לעוה"ב לרומם את נפשו בג"ע הנקראת כבוד כמבואר בהקדמת רבינו בעל המאור ז"ל. ומה שלא רלה לפזר אולרותיו בשנת רעבון לא מלד שמלות צדקה פחותה בעיניו רק ע"י שמעלת בנין ביהמ"ק הי' יקר בעיניו במאוד מאוד גם יותר ממעלת הצדקה הגם שהיתה ג"כ יקר בעיניו: פרק י"ב (כ"ב פ"ה) א"ר שמואל בר נחמני מ"ד ע"כ יאמרו המושלים וכו' אלו המושלים ביצרים. בואו חשבון בואו ונחשוב חשבינו ש"ע הפסד מצוה כנגד שכרה וכו'. הביאור בזה שכל ידוע בספרים שלשין מושל נאמר על השליט בעל כרחי. ומה מבואר שאדם שזכה בחלקו הטיב עד שאין לו שום נטיה לדבר רע הוא חין לריך לחשוב מליו כנגד שכרה שהרי הוא עובד מאהבה. אבל אותם שעדיין הם (מושלים בילרס) והיינו שטבעם נוטה מאוד לכל תאוה. רק הוא כובש את ילרו ומושל בו על כרחו הוא הדרך להחשיב מליו כנגד שכרה וכו'. כדי להתרחק מן העבירה ולהודרו במליו בזכרו

השכר והעונש:

פרק

מאמר קדישין

פרק י"ג (נ"ג שס) א"ר חנן וכו' אמיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו
אמי' דהמן וכו'. וסימנך טמא טמא בוי'.
לריך להבין לחיזה ענין הוריענו שס אמש. וביותר יש לחמוה בספר
מלכים שנכתב אלל כל מלך ושס אמו כך וכך. וגראה הטעם בזה
כי איתא בסוף ס' יצירה בפירש רס"ג ז"ל שאס נחשב שמו ושס אמו
של אדם ונפיל ז' ו' והנשאר נחשוב על של"מ חנכ"ל. ובמה שחעמוד
חשבוך זהו מזלו ע"כ ע"ס. ולפ"ז נלענ"ד כשתחשוב שס (אברהם)
אע"ה ושס אמו יתברר לך שזלו הי' (לדק). וכמאמר חו"ל (שבת קנ"ו)
מאי דעתך דקאי לרק במערב. וכמ"ס (ישעי' מ"א) לרק יקראהו לרגלו.
ואס תחשוב שס (המן) ושס אמו ימ"ס. תחבון שזלו (מאדים).
ולפ"ז הולרכו להוריענו שס אמש כדי לידע מאיזה מזל הי'. והנה
כשתחשוב מספר קטן שס (אברהם) ע"ה ולהדיל בין טול"ט (המן)
שניהם עולים בשוה ולזה אמר שלא תחשוב שסם בלבד אלא גם חלרף
שס אמש ואז תכיר ההבדל והמרחק שבהם שזה במאדים וזה בלדק:
פרק י"ד (נ"ג שס) א"ר בב"ה לדידי חזי לי אורזילי וכו'. נראה שרמו
לנו בזה שימלא לפעמים גם מי שהיא רשע גמור
ולימודו הוא לקנער ועכ"ז יוכה שיללית בלימודו בזמן מועט עד שנעשה
גדול בחורה. והוא שידענו שהחורה נחלקת לד' חלקים פשט רמו דרוש
סוד. והנה ג' חלקים הנגלים היינו פר"ד הותר לדורשם ברבים חוץ מחלק
הסוד. וכדאיתא (בחגיגה י"א) ולא במרכבה ביחיד וכו' ואיתא שס (ה')
רב אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומי בבי רב וכו'
קראו לי' רבנן בר בי רב דחד יומא ע"ס. ולפ"ז יסכן שנעשה זה למשל על
כל מי שמללית בחורה בזמן קלר שהוא בכלל בר בי רב דחד יומא ועדה"כ
(ש"א י"ט) ע"כ הי' למשל הגם שאלו בגיאיס וזה מ"ס (לדידי חזי לי
האי אורזילא) ר"ל שראיתי לאחר שהללית בלימודו ונעשה גדול בחורה
כמו ראס (בר יומא) ר"ל שנתגדל בזמן קלר מאוד. וגם לא בחלק אחד
של חורה נתגדל אלא בכל ד' חלקים פרד"ס. וזה מ"ס (ד' פרסא)
ופרסא הוא לשון חילוק והבדל כמו (דניאל ה') פריסת מלכותך. אך
מאין נודע לנו שנתגדל כל כך (ובי משכא דלוורי' תלתא פרסא) ר"ל ג'
חלקי הנגלה שחורה שהם פר"ד גלה ודרש לנו בפיו ומשך (מלוורי')
חכמתו וראינו ושמענו שנתגדל בהם ומה ראוי להאמינו שגם בחלק הסוד
יש לו יד. וא"ת אפשר שהוא אדם כשר ולדיק וראוי שיהי' נעזר מן
השמים להלליתו בחורה ואין להפליא ע"ז ולכך אמר (ובי מרבעתס
דרישא פרסא ופלגא) ר"ל והוא עלמו אינו מאמין רק בחלק אחד ומעט
בחלק השני ר"ל פשט וגם בדרוש הקרוב לפשט ולא יותר וזהו פרסא
ופלגא

ופלגא (רמי כיפתא וסכר לירדנא) ר"ל אך כשהוא רוצה לגלות מסתרי לבו הרע וגלוליו הגנוזים בו אזי מכחיש כל יס החלמוד לגמרי ואינו מאמין לדחו"ל כלל [ולפי שהחורה נמשלה למים (תענית ז') לכך מכנה לדחו"ל בשם ירדן] ועכ"ז הללית מעשה שטן שנחגל בתורה בזמן מועט . ולמדנו מזה שאין לסמוך על שום אדם מלד תורתו והללחתו בה עד שנראה שגם הוא יראה שמים באמת :

פרק ט"ו (נ"ב ע"ס) א"ר בב"ח וימנא חדא הוה אולינן במדברא וחזינן הני אווזי דשמינן גרפייהו משמנייהו בו' . נראה שרמזו בזה על העשירים שנראה מהם שעסוקים בתענוגי הגוף וטרודים תמיד בעסקם מבלי שום לב לעבודת ד' כלל וכל בזה ללמדנו שעכ"ז לריך לדונס לכך זכות . והנה אחז"ל (שבת מ"ט) שנמשלו ישראל ליונה והמלות לכנפים כמ"ש כנפי יונה נחפה בכסף וזה מ"ש (וימנא חדא הוה אולינן במדברא) ר"ל פעם אחת שמתי עיוני על אותן שנראים מופקדים במעשיהם כמו מדבר (וחזינן הני אווזי) והוא רמז על העשירים שעסוקים בתענוגי הגוף כאווזים הנלעטים ומשמיני' אותם (דשמינן גרפייהו משמנייהו) ר"ל שכבר נשמט ונחמר מהם כל המלות הנקראים כנפים ע"י שהם עסוקים בתענוגים ושומנם . (וקא נגדי משחא מתותייהו) . ר"ל שהם מתענוגים בטוב העוה"ז בכל מיני תענוגים ולא ישאירו מאומה לעוה"ב ורק תחתם בעוה"ז כל הללחתם . (ואמינא להו אית לי מנייכו חולקא לעלמא דחתי) . ר"ל תשכתי שע"י שאנימוכית אותם והם אינם נשמטים לדברי לכך אני מוכן לזכות בחלקם בעוה"ב . וכמחז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חזירו בג"ע . אבל אח"כ נחזרר לי שבוודאי יש להם חלק לעוה"ב ואסור לחושדם (חדא דלית לי אטמא) נראה שהוא ע"ד (מו"ק ט"ז) מ"ד חמוקי יריכך מה ירך בסתר וכו' ע"ס . וכוונתו כאן שרמזו בזה שבאמת יש לי מלות רבות שאני עושה בסתר . וזה רמז בלשון . (אטמא) ואינם גלויים לבני אדם רק לפני הקב"ה וע"כ לא חוכל להכריע שלא יהי' לי חלק לעוה"ב לפי דעתך כי האדם יראה רק לעינים (וחדא דלית לי גרפא) ר"ל והשני הסיבו שבאמת יש לו כמה מלות אפילו בגולה שהמה לי כנפים שאזכה בהם לעוה"ב רק מרוב קנאה אתה תדיננו לכ"ח . (כי אחאי לקמי' דר"א אל עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין) ר"ל שבאמת יענשו אותם על שדנים אותם לכ"ח . וכמחז"ל (אבות פ"ב) אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו וכעין זה מלינו בילקוט (הושע י"ג) ע"פ כדבר אפרים רתת ע"ס :

פרק ט"ו (נ"ב ע"ס) ר"י משתעי וכו' חזינא ההוא כוורא דאפיק רישא מביא וכו' . נראה שהוא רמז לאיש שהי' עם

מאמך חדישין

הארץ רוב ימיו ואח"כ התעורר מעלמו לשקוד על דלתי בהמ"ד ולשמוע ד"ת שגם הוא יכול לזכות שיהי' ת"ח עד שיגיע למעלת התורה ללמד גם לזולתו. וזה מ"ש (חזינא ההוא כוורא דאפיק ריש' ממיה) ר"ל ראיתי איש שהי' בטל מלימוד התורה (הנקראת מים) כמה שנים לגמרי אך אח"כ נתעורר לשקוד על התורה. (ודמיה עיני כהרי סיהרי) ר"ל שהי' נותן כל עיניו ועיוניו על רבותיו וכמו הלכנה שמקבלת אורה מהשמש כשהיא נגדו ממש כך הוא לא הי' זו מרבו חמיד ללמוד תורה מפיו וע"ד והי' עיניך רואות את מוריך וזכה מזה אח"כ שנטשה אדם גדול בתורה עד (ונפץ מיה מחרתי אוסיה) ר"ל שנטשה כמעין הנובץ בתורה וזכה להפיץ מעינו של תורה לתלמידים רבים. ואמר לשון (אוסיה) שעיקר הנשמה הוא בנחיריו וכמ"ס (בראשית ב') ויפת באפיו נשמת חיים והוא כינוי שזכה לנשמה רמה ולהשגה נפלאה בתורה עד שנטשה כמעין המחבר הגם שהתחיל לשקוד בתורה בסוף ימיו. ועיין (ברכות ג') ג' משמרות וכו' משמרה ג' תינוק וכו' ואשה מספרה עם בעלה. ועמש"ס באורך ובשבת (סי' מ"ב) ע"כ דברי ילה"ר עמש"ס :

פרק י"ז (כ"ג סס) ר"ב ספרא משתעי וכו'. חזינא ההוא כוורא דאפיק רישא ממיא ואית לי' קרני וכו'. נראה שזה רמז לאיש ההמוני שהוא ריק מתורה ועכ"ז דרכו לבזות ולגנות התורה וליומדי' ולנגחם בקרניו. וזהו (חזינא ההוא כוורא דאפיק ריש' ממיה) ואיה לי' קרנא) ר"ל שהוא ריק מתורה הנקראת מים וגם אית לי' קרנא לנגח לכל ת"ח מפני קנאתו בהם הגם שאמרו רז"ל כלום מתקנא אלא חכם בחכם. (וחקוק עלייהו אלא ברי' קלה שבים). שפיו מעיד ע"ע שהוא איש קל ובזוי מכל אנשי ישראל המחזיקים בתורה הנקראת ים. וכמחז"ל (קדושין ע') כל הפוסל פסול ואמר שמואל ובזמו פוסל. (והוינא ש' פרסי) ר"ל הגם שאני ריק מן התורה וגם אדם קל בזמזת עכ"ז אני מתגאה ומתנשא במאוד מאיד כאלו הי' ש' פרסה וחפס דרך גוזמא. אך סופי יהי' עונשי (ואזילנא לפומי' דלוייתן) שהת"ח ירשו חלקי בעוה"ב על מה שהייתי מגנה אותם (ולוייתן) הוא כינוי לת"ח שכמו שהלוייתן שוכן חמיד צים כך ת"ח המה עסוקים חמיד בתורה המכונה לים. (א"ר אסיי ההוא עיזא דימא) נראה שהוא ע"ד מחז"ל (ברכות ס"ב) שציר בשעיר מחלפא כי השדים נקראים שעירים וכמ"ס (ישעי' י"ג) ושעירים ירקדו סס. והכוונה שהם כעין שדים על ת"ח ולכך נקראים (עיזי דימא) שכמו שהשדים מקנאים לת"ח עד שאמרו חז"ל שח"ח לריך שמירה מהם כך לריכים לשמור עלמו ממנו (דבחיסה) שדרכו לחפש ולחקור מומי ת"ח חמיד וגם (אית לי' קרנא) שדרכו לנגח ולבזות לת"ח מפני רוב קנאתו עליהם :